

חידושי תורה כפי שנכתבו ע"י הרה"ג מאיר בורובסקי

(סב החתן)

הנאת מחילת מלוה
שמקודשת בפרוטה זו
שהיתה צריכה ליתן לו
לפייסיהו שימחול לה ^{לפי חסד}
המלוה כמו כן הכא
מקודשת בפרוטה
שהיתה צריכה ליתן
לפייסיהו שירוים לה
זמן וזה הוה בעין אבל
מלוה גופא אפי' ישנה
בעין אינה מקודשת
כיוון שלהוצאה ניתנה.

אכן הרמב"ם פרק ה'
מהלכות אישות הלכה
טו' כתב בזה"ל:

המקדש בהנאת מלוה
הרי זו מקודשת כיצד:
כגון שהלוה אותה עתה
מאתיים זוז ואמר לה
הרי את מקודשת לי
בהנאת זמן שארוים לך
במלוה זו שתהי' בידך
כך וכך יום ואיני תובעה
ממך עד זמן פלוני הרי
זו מקודשת שהרי יש לה
הנאה מעתה להשתמש
במלוה ועד סוף זמן
שקבע ואסור לעשות כן
מיפני שהיא כריבית

הרוחת זמן דהוי
קידושין בתחילת זמן או
אף בסופו

בקידושין דף ו' ע"ב:
המקדש במלוה אינה
מקודשת בהנאת מלוה
מקודשת וכו'

ופריך בגמ' האי הנאת
מלוה היכי דמי אלימא
דאזקפה דאמר לה
ארבעה בחמישה. היינו
ריבית מעלייתא ועוד
היינו מלוה, לא צריכא
דארוח לה זימנא עכ"ל.

והקשה הרב אלפס
וז"ל: ואי קשיא לך היכי
אילימא הנאת מלוה
ממלוה גופא ותירץ
דהנאת מלוה איתא
ולהכי מקודשת בה
ומלוה גופא ליתא
דתתקדש בה דקי"ל
מלוה להוצאה ניתנה
עכ"ל.

והסביר הדברים דהנאת
מלוה דהכא הוי כמו

ופירשו רבותי בהנאת
מלוה דברים שאין ראוי
לשומען עכ"ל.

והוסיף הראב"ד פירוש
על הראשונים פירש כגון
שהגיע זמן המלוה
ליפרע ומעותיו בידה
מזומנים לפרוע, והיא
היתה נותנה מיד ברצון
דינר למי שמאריך לה
הזמן חדש אחד, והאריך
לה בשכר הקידושין
מתקדשת וזהו דארווח
לה זימנא וכ"ש מ"ש
הוא עכ"ל.

והקשה הרשב"א מה
סברת הרמב"ם דסבירא
ליה דהרוחת זמן לא
מהני אלא בתחילת
ההלואה, אי סברא ליה
דהנאה דהרוחת זמן
חשיבא ממון א"כ גם
כשהרוויח לה זמן בתוך
הפירעון אמאי אינה
מקודשת הא הוי הנאה
ואי סבירא ליה דהנאה
זמן לא חשיבה ממון
א"כ בתחילת המלוה
מאי מקודשת.

ועוד קשה דהנה
הרמב"ם מהלכות
מכירה פרק ז' הלכה ד'
פסק דאם מכר לו קרקע
בחובו אין אחד מהם
יכול לחזור בו ואע"פ
שאין מעות המלוה
מצויות בשעת המכר
עכ"ל.

וצריך להבין החילוק בין
קנין מכר דקרקע דמהני
שם כסף לקנות מהני
שם ג"כ מלוה לקנות
לקידושין – דמהני כסף
לקנות ובמלוה אינה
מקודשת!

ונראה דכסף קניין
דאשה לא דמי לכסף
קניין דשדה דהתם לא
בעינן רק שיעשה הכסף
"חלות הקניין" ולזה
מהני גם מלוה דלא
בעינן שיהא בעין, אבל
גבי קדושין בעינן
שיעשה מעשה הקיחה
וצריכים ג"כ נתינה דבר
קיים כמו שפסק
הרמב"ם בפ"ה מה'

תשורה משמחת הנישואין

לקנות ובקידושין לא
מהני כדפי' משום
דבעינן "נתינה דבר
קיים" והרווחת זמן
חשיבא דבר קיים.

אבל בזה יפלוג על
הרמב"ם דהוא סבר
דווקא בתחילת הלואה
מקודשת אבל בסוף
הלואה אינה מקודשת
דאינה חשיבא נתינה
דבר קיים. והראב"ד
יסבור דגם בסוף הלואה
אם הביאה מעותיה
לשלם כשבא זמן
הפירעון ואז הוא מרויח
חשיבא ג"כ "נתינה דבר
קיים" דאז חשוב כמאן
דגבוי ומעתה הוא מלוה
אותה פעם שנית מלוה
חדשה והוי כתחילת
הלואה לכן מקודשת.

עוד פסק הרמב"ם
בהלכות מלוה ולוה פ"ו
ה"ג שאם המלוה הלוח
לו מעות ובא זמן
הפירעון ואמר לו דור
בחצרי עד שאחזור לך
מעות לא חשיבא ריבית
קצוצה כי אם אבק
ריבית משום דכתיב

אישות הלכה יג' ומלוה
לא חשיבא דבר קיים
שהרי אינה בעין דמלוה
להוצאה ניתנה.

ויתורץ בזה קושית
הרשב"א שהקשה על
סברת הרמב"ם שכתב
דדוקא דארווח לה
בתחילת הלואה. מה
סברתו? ולפי מה
שפירשנו אתי שפיר
דהוא סובר דבמכר מהני
מלוה לקנות אבל באשה
לא מהני משום שבעינן
שבהכסף קנין יהי' גם
מעשה הקידושין
וצריכים "נתינה דבר
קיים" וכיוון דכן
כשהרויח לה בתחילת
הלואה מקודשת משום
דהוה "נתינה דבר
קיים" אבל כשהרויח לה
בסוף ההלואה נהי
דחשיבא ממון מ"מ
נתינה דבר קיים לא הוה
כיוון שאינה נותן לה
עכשיו מאומה לכן אינה
מקודשת.

והראב"ד ג"כ יסבור
בזה כסברת הרמב"ם
דבמכירה מהני מלוה

תשורה משמחת הנישואין

"את כספך לא תיתן
בנשך" היינו בתחילת
הלואה אבל בסוף לא
הוי כי אם אבק ריבית
עכ"ל.

והישיג עליו הראב"ד לא
מחזור שהרי ריבית
מעלייתא היא וקידושין
יכחו עכ"ל.

ונראה לבאר דבריהם
לשיטתם דהראב"ד
דסבירה ליה דגבי
קידושין מהני הרווחת
זמן גם כשבא זמן
הפירעון דחשיב כמאן
דגבוי וחשיבא מעתה
כמו מלוה חדשה כמו כן
הכא נמי דכשבא זמן
הפירעון אמר לו דור
בחצירי הוי כמו מלוה
חדשה והוי כמו מלוה
חדשה והוי ריבית
מעלייתא.

אבל הרמב"ם דסבר
דגבי קידושין לא מהני
הרווחת זמן בסוף
ההלואה להתקדש
משום דבריבית איתא

כלל ופרט וכלל
מה הפרט מפורש דבר
שגופו ממון אף כל וכו'
יצאו שטרות שאינן גופן
ממון וכו' והכא כשאמר
לו דור בחצירי כשבא
זמן הפירעון הוי ליה
כהרויח בסוף הלואה
דאינה מקודשת דלא הוי
דבר קיים הכי נמי לא
חשיבא ממון והוי כעין
שטר דממעטינן מכלל
ופרט וכלל ולכן לא הוי
רק אבק ריבית.

ולהבין עומק סברתם יש
לחקור אם בריבית חוב
איכא אלא דהתורה
אסרתו או דילמא כיון
דהתורה אוסרתו חוב
נמי לא הוי.

ונראה דחוב איכא אלא
דהתורה אוסרתו דהנה
בגמ' פריך ועוד היינו
מלוה ומפרש רש"י ואז
הזוז הזה כבר מחויבת
ועומדת משמע דחוב
איכא.

אבל קשה איך יעשה
הריבית חוב הלא לא
עשה שום קנין ובדברים
בעלמא לא קני

ותירץ הרה"ג ר' חיים
מולזין זצ"ל דמתחילה
בתנאים אלו יעשה
המלוה.

אוצר החכמה

ויש לחקור הכא כשבא
זמן הפירעון אי הוה
מלוה ישנה בתנאים
חדשים או דילמא הוה
מלוה חדשה בתנאים
חדשים ?

ונ"ל דבזה פליגי
הרמב"ם והראב"ד
דהרמב"ם יסבור דהוה
מלוה ישנה בתנאים
חדשים א"כ התנאים
דהיינו הריבית הוי בסוף
ההלואה ואנן בעינן גופן
ממון ובסוף ההלואה
חשיבא כעין שטר כיוון
דהממון אינן בעין, אבל
הראב"ד סבר דהוה
מלוה חדשה בתנאים
חדשים משום הכי הוי
ריבית גמורה .

האם כסף גומר קידושין

בקידושין דף ה' ע"ב,
תוס' ד"ה חופה שגומרת
וכו', וא"ת לדידן
דאמרינן דחופה אינה
קונה נימא דכסף גומר
אחר כסף, מקל וחומר
דחופה, מה חופה שאינה
קונה גומרת כסף שקונה
אינו דין שגומרת וי"ל
דלא מצי לאכוחי
שיגמור אלא אחר כסף
כחופה ומאי אולמאי
האי כסף מהאי כסף

והביא המהרש"א
קושיית מהר"י אב"ן לב
שהיקשה דמאי תירצו
ומאי אולמיה האי כסף
מהאי כסף דהא אכתי
איכא למילף בקל וחומר
דכסף אחר שטר גומר
בקל וחומר ומה חופה

תשורה משמחת הנישואין

שאינו קונה גומר אחר
שטר כסף שקונה אינו
דין שיהיה גומר אחר
שטר

נראה די"ל כיוון דכסף
ושטר שוין הן בתחילת
הקנין כמו דנימא מאי
אולמיה האי כסף מהיא
כסף נימא נמי מאי
אולמיה האי שטר מאי
כסף אבל דקאמר
שתקנה היינו שגומרת
אף בתחילה ותדע דכן
הוא דאם לא כן לרב
הונא מאי אולמיה האי
חופה מהאי חופה ואין
להקשות דא"כ האיך
יליף ר"ה חופה שגומרת
בתחילת הקנין מכסף
שאינו אלא קונה ונימא
דיו לבא מן הדין להיות
כנדון, די"ל דלענין קונה
תחילה בחופה לא צריך
קל וחומר דגומרת
עדיפא ליה לרב הונא
כמ"ש לעיל וכיון
דגומרת על כורחה דהיא
קונה נמי וכיון דמיפרך
ק"ו לא אמרינן דיו
ונימא דגומרת אף

בתחילה וצ"ע
בכל זה ודו"ק עכ"ל

וקשה לי על פירוש
המהרש"א דאם נאמר
דחופה לר"ה קונה
וגומרת א"כ איך יפרש
המהרש"א את תשובתו
של אביי לרבא, דעל
קושיית רבא שהיקשה
וכי גמרינן חופה שלא
ע"י קידושין מחופה
שע"י קידושין משיב
אביי דנלמד מקל וחומר
מכסף.

וקשה מה בכך שנלמד
מקל וחומר מכסף הלא
גם על הקל וחומר דכסף
נקשה וכי גמרינן חופה
שלא ע"י קידושין
מחופה שע"י קידושין
דבשלמא אם נלמד
דחופה לאביי אינו אלא
קונה ולא גומרת אז
אפשר לפרש דרבא היה
סובר דחופה לר"ה קונה
וגומרת א"כ מקשה
שפיר וכי גמרינן חופה
וכי ואביי מתרץ דאין
הכי נמי דאין למידין רק

דחופה קונה ולא גומרת
אבל למהרשא דחופה
גומרת אף לפי המסקנה
קשה תשובת אביי ורבא

ועוד קשה על המהרש"א
קושית "המקנה"
דהקשה איך סובר
המהרש"א דלענין קונה
תחילה בחופה לא צריך
קל ¹²³⁴⁵⁶⁷ וחומר דגומרת
עדיפא ליה לרב הונא ^{אוצר החכמה}
וכיון דגומרת על כורחה
דהיא קונה נמי ועיקר
למידת מהקל וחומר
הוא שתהיי גומרת אם
הקנין א"כ מאי מתרץ
אביי על קושית רבא
שהקשה ג' תנן ד' לא תנן
דמתרץ אביי דמילתא
דכתיבא בהדיה קתני
מילתא דלא כתיבא
בהדיה לא קתני הלא
אם נסבור כהמהרש"א
דעל הקנין של החופה
אין למידין מקל וחומר
אלא שאנו יודעים זאת
מחופה שגומרת א"כ
במתניתן שכתוב רק
קנינים למה לא כתוב גם
כן קנין דחופה כיוון
דקנין חופה יודעים אנו
בהדיה מחופה שגומרת

ומתרץ "המקנה" דבזה
שחופה שגומרת עדיפא
מקנין חלוקים אביי
ורבא דאביי סובר דקנין
עדיפא מגמירא ואין
יכולין ללמוד קנין חופה
מזה שגומרת אם כן
צריכין ק"ו גם על קנין
וזהו שמתרץ אביי
מילתא דכתיבא דהדיה
קתני מילתא דלא
כתיבא בהדיה לא קתני
ורבא שהקשה ג' תנן ד'
לא תנן סובר דגמירא
עדיף מקנין אם כן
למידין קנין חופה ממה
שחופה גומרת וע"ש
דבריו באריכות.

ובאמת תירוצו של
"המקנה אין מובן לי
כלל דאיך שייך לפרש
מחלוקתם של אביי
ורבא במילתא דתליה
בסברה דאיך אפשר
לומר דאביי יסבור
דקנין עדיפא מגמירא
הלא אנו רואים דהקנין
אינו מועיל ליורשה
ולטמא לה ולהפרת
נדריה והחופה שגומרת
מועיל בכל הדברים